

lende publikum, heriblandt de mange, der i disse år forsker i 1930'ernes tyske emigration.

Erik Strange Petersen

Leif Thorsen: *H.P. Sørensen. Arbejdsmand – chefredaktør – overborgmester*. SFAH's skriftserie bd. 34. (Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie, 1994). 154 s., 150 kr.

Bogens forord er dateret 1993, trykkeåret er 1994, og bogen er udsendt 1995. Forfatteren har en lang bibliotekskarriere bag sig: ved Københavns kommunes biblioteker fra 1950 (vicestadsbibliotekar 1964-81) og 1981-88 førstebibliotekar ved Det kongelige Bibliotek; han har tidligere skrevet om biblioteker, men ikke om historie. Bogen, der er godt illustreret, er også blevet det, man – måske lidt altmodisch – kalder en god folkebiblioteksbog: Egentlig er der ikke noget nyt, men der er stort set det, der skal være, for at give et indtryk af H.P. Sørensen (1886-1962).

H.P. Sørensens tid som arbejdsmand i København var kun kort. Han kom på fagforeningskontor, men tidligt blev hans tid optaget af skribentvirksomhed, og han var fra 1918 journalist (til 1924 redaktør af det socialdemokratiske eftermiddagsblad *Klokken 5*, 1924-41 af *Social-Demokraten*, nu *Det fri Aktuelt*). Efter at være tvunget bort på grund af tysk pres samlede han sig om københavnsk kommunalpolitik, han var borgmester 1943, 1946-56 overborgmester.

Karriereforløbets punkter er med, men ikke særlig dybtgående, og egentlige analyser og vurderinger er der ikke. Det gælder hele bladvirksomheden, og der skete ellers meget i disse år, ligesom det ikke klagøres, hvordan han arbejdede med i dagligdagen. Det samme gæl-

der virksomheden i kommunen; det bliver til de iøjnefaldende og velkendte spidspunkter.

Til gengæld er der meget om hans ungdoms energiske arbejde med socialismens teori og hans syn på pressen. Der er lange referater af artikler og foredragsmanuskripter. Samlet giver de et fyldigt indtryk af H.P. Sørensens betydelige viden; men også her mangler både en egentlig analyse og tilbøjelighed til at sætte ham i forhold til andre og andre bevægelser i tiden.

Vagn Dybdahl

Poul Nyboe Andersen: *Thorkil Kristensen. En ener i dansk politik*. (Odense Universitetsforlag, 1994). 241 s., 190 kr.

Bogen viser, at Poul Nyboe Andersen, født 1913, fortsat besidder de eminente evner til klar og ligefrem fremstilling, som »alle« bemærkede allerede, da han i 1941 og 1942 udsendte de populære bøger om økonomi (*Penge og penges værdi, Fra guldfod til clearing*), og som fortsatte i hans større værker og sidst i erindringerne *Det umuliges kunst. Erindringer fra dansk politik 1968-77*.

At skrive en bog om Thorkil Kristensen er for så vidt også det umuliges kunst. Dette skal forstås på den måde, at Thorkil Kristensen stort set tilintetgjorde sit privatarkiv, og de *Erindringer*, han udgav i sit dødsår 1989, indeholder bortset fra en række oplysninger om hans politikerperiode 1945-60 ikke meget til oplysning om hans liv uden for politik. Nyboe Andersen har derfor i meget høj grad måttet skaffe sig viden gennem arkiverne (ikke meget, kunne måske have været mere) og den trykte litteratur samt ikke mindst oplysninger fra nulevende samt egen viden. Trods vanskelighederne er det umuliges kunst lykkedes, således at vi nu har en afrun-

det helhedsbiografi af Thorkil Kristensen, dog med den mangel, at der så godt som intet er om hans mere personlige forhold og hans menneskelige udvikling.

Der indledes som det sig bør med slægt, familie og barndomshjem. Derefter følger skole, erhvervsuddannelse (kontor), højskole, student som privatist og politstudiet. Her portrætteres universitetslærerne, det hører sig også til, men karakteristisk nok siges der i virkeligheden intet om Thorkil Kristensens forhold til sine lærere eller om hans syn på dem. Efter embedseksamen var Thorkil Kristensen i en periode ansat i Sparekassetilsynet og havde et kort ophold ved London School of Economics for så i 1938 at blive professor i driftsøkonomi i Århus og senere ved Handelshøjskolen i København. Der er i korthed gode rids af forholdene i Århus, men mest er det Nyboe Andersens egne indtryk og oplevelser. Der er, mærkeligt nok, ikke noget om Thorkil Kristensen som lærer, nogle af eleverne lever dog endnu, derimod noget om Nyboe Andersens åbenbare idiosynkrasi over for Jørgen Pedersen, fagets anden professor. Hans undervisning var nok ikke efter de regulære pædagogiske principper, men dog mere inciterende end Thorkil Kristensens enstonige forelæsninger, der heller ikke gennem klarhed kunne stå sig over for den anden driftsøkonom, Erik Schneiders forelæsninger.

Nyboe Andersen giver heller ikke noget om Thorkil Kristensen som lærer ved Handelshøjskolen. Men samtidig med professorhvervet var Thorkil Kristensen begyndt at skrive i aviserne og holde foredrag i folkelige kredse, og det blev hans felt. Han fik et navn, fordi han kunne fremstille økonomi, så det blev forstået i vide kredse, og ad den vej kom han overraskende ind i politik, da Knud Kristensen gjorde ham til finansminister i 1945.

De femten år, Thorkil Kristensen var aktiv i dansk politik, er behandlet flere gange i mere almene fremstillinger. Sidst bl.a. i Tage Kaarsteds *De danske ministerier 1953-1972* (1992) og mere specielt i Poul Hartling: *Erik Eriksen* (1990). Begivenhederne er således velkendte; men det har naturligvis sin egen værdi, at de trækkes ud og samles om en af de centrale skikkelser. Til dette kommer, at Nyboe Andersen kan bidrage med oplysninger fra andre aktører og i en vis udstrækning med egen viden. Det bliver dog alligevel kun i mindre grad nyt, der kommer frem, og det meste er blot konstaterende uden egentlig analyse og sammenknytning med den almindelige baggrund. Det synes dog klart, at Thorkil Kristensen manglede evner for politisk virksomhed. Det var ikke alene, som det blev udtrykt i samtiden, fordi han indtog »særstandpunkter og udtrykte meninger, der måtte virke mere irriterende end påkrævet«, det var også hans manglende kontaktevner samt den omstændighed, at han ikke var fortrolig med »ånden« i dansk folkestyre. Nyboe Andersen har her et givende afsnit om Svend Thorsens vurdering af Thorkil Kristensen og en sammenligning med Jørgen Jørgensen og Bertel Dahlgaard.

Bogen slutter med stykker om Thorkil Kristensens tid som generalsekretær i OECD 1960-69 og derefter om hans sidste aktive år inden for udviklings- og fremtidsforskning samt for opbygning af universitetet i Esbjerg. Det hele er med i bogen, og Nyboe Andersen skjuler heller ikke Thorkil Kristensens svagheder, og ved i undertitlen at fremdrage karakteristikken »ener« giver han også forklaringen på, at han ikke blev nogen lederskikkelse, navnlig hvis man tager synonymordbogen under ener, og der standser ved enspændernatur. Der har også været andre enere i dansk politik, for eksempel socialdemokraterne Holger Eriksen og Bodil Koch; men de var

hjemme i dansk folkestyre og kunne virke på dets betingelser.

Vagn Dybdahl

Jørgen Jespersen: *Afdeling KK*. (Frihedsmuseets Venners Forlags Fond, 1994). 82 s.

Jørgen Jespersen beretter i sin bog om sin tid i sabotageorganisationen BOPA under den tyske besættelse af Danmark. Skønt opvokset i et borgerligt, nationalt og kongetro hjem var han blandt de første medlemmer i den kommunistiske sabotageorganisation. Jespersen var aktiv fra starten af 1943 og frem til befrielsen, det sidste halve år som leder af sin egen gruppe. Et særsyn at en modstandsmand med et så højt aktivitetsniveau igennem så lang tid kunne undgå arrestationer.

Bogen beskriver først og fremmest udførelsen af de enkelte aktioner, som Jespersen var med til. Heraf mange som hører til modstandskampens største samt mest kendte og vellykkede. Be-

skrivelserne er nøgterne og uden overdreven selvscenesættelse. Det er sine steder spændende læsning, men bliver i længden alligevel en smule ensformigt. Mere interessant havde det nok været at nedtone den militæriske beskrivelse af selve aktionernes gang for i stedet at beskæftige sig med den psykologiske side af selve det at være modstandsmand. Det store spørgsmål, der uvægerligt melder sig hos læseren, er, hvordan en 17-19 års knægt (Jespersen er født i 1926) kunne klare det ustandselige pres og det store ansvar det var at deltage i aktionerne og ikke mindst det at være leder af en gruppe? Hvordan kunne han udføre stikkerlikvideringer, hvordan reagerede han på kammeraters arrestation etc.? Og hvordan påvirkede det ham senere i livet? Sådanne spørgsmål behandles deværre ikke.

Bogen, der er udkommet i rækken af årsskrifter fra Frihedsmuseet, er bagest forsynet med årsberetninger fra Frihedsmuseet og organisationer med tilknytning hertil.

Niels Wium Olesen

REGIONAL- OG LOKALHISTORIE

Kristian Dalsgaard, Svend Gissel og Bodil Bay Nielsen (red.): *Landskab og bebyggelse i Ulfborg herred fra vikingetid til 1850. Indlæg på 1. projekt-seminar 8-10 maj 1992 på Folkeuniversitetscentret Skærum Mølle*. Ulfborg Projektets Skrifter nr. 1. (Geologisk Institut, Aarhus Universitet, 1993). 172 s., 75 kr.

Kristian Dalsgaard og Bodil Bay Nielsen (red.): *Landskab og bebyggelse i Ulfborg herred fra vikingetid til 1850. Bebyggelsens alder og agrarstruktur. Indlæg på 2. projektseminar 10.-12. oktober 1993 på Folke-*

universitetscentret Skærum Mølle. Ulfborg Projektets Skrifter nr. 2. (Geologisk Institut, Aarhus Universitet, 1994). 177 s., 75 kr.

De seneste år har store tværfaglige kulturlandskabsprojekter set dagens lys. Her tænkes først og fremmest på det svenske Ystads-projekt, hvis hovedpublikation kom i 1991 (*The cultural landscape during 6000 years in Southern Sweden*). Men også i Danmark har et projekt omkring Limfjorden været igangsat, organiseret fra arkæologerne i Århus, kaldet Limfjordsprojektet. Dette